

Marta Malá, *Judaismus v ghettu Terezín*

/oponentní posudek/

Práce je věnována doposud málo odborně zpracované problematice úlohy judaismu v životě terezínského ghetta. Autorka se přitom snažila o vytvoření co nejkomplexnějšího obrazu zachycujícího jak význam judaismu pro udržování osobní integrity věřících a jejich posilování v těžkých podmínkách táborového života, tak přítomnost židovských zvyků a tradic v každodenním životě mnohohrstevného nuceného společenství terezínských vězňů. Judaismus představoval významný faktor udržování soudržnosti tohoto společenství, jakož i upevňování víry v lepší budoucnost Židů po skončení války.

Autorka v úvodu nejprve hodnotí dosavadní dostupnou literaturu, poté vysvětluje metodologii své práce se vzpomínkami a způsob jejich vytěžování. Posléze představuje další prameny o něž se opírala – kresby, dokumenty z tzv. Heřmanovy sbírky, časopisy dětí z terezínského ghetta, dokumenty samosprávy apod.

První kapitola je věnována založení a vývoji terezínského ghetta ve stručné zkratce, přibližuje hlavní znaky jeho každodenního života, úlohu židovské samosprávy a uvádí základní statistické údaje. Jde o sevřený a věcně správný výklad, pouze v několika případech nalezneme dílčí nepřesnosti. Na s.12 ve výčtu vězňů chybí Židé z Maďarska (jde o období před příjezdem evakuačních transportů), avšak dále v textu (s. 17) jsou již ve výčtu uvedeni. Na s. 12 je rovněž uveden počet 14 000 vězňů, kteří přijeli do Terezína evakuačními transporty. Ve skutečnosti se jednalo o přibližně 15500 lidí. Další připomínky: Poslední velitel ghetta Rahm neměl hodnost Sturmbannführer, ale SS-Obersturmführer. V čele samosprávy stál Judenältester, Rada starších byla jeho poradním orgánem. Zastřelení dr. Eppsteina dává většina historiků do spojitosti s jeho protesty proti nadcházející velké vlně transportů z Terezína do Osvětimi, nikoliv s projevem k Novému roku.

Za velmi cennou považují druhou kapitolu, která přehledně soustřeďuje informace o podobách náboženského života v terezínském ghettu. Nalézáme zde základní údaje o členění na příslušníky různých náboženských směrů, samozřejmě s důrazem na duchovní život vězněných židovské víry. Autorka uvádí seznam rabínů a kantorů žijících v nuceném společenství Terezína, dále pak dostupné údaje o prostorách, kde se konaly náboženské obřady. Přiblížena je i úloha rituálních předmětů, které se do Terezína dostaly a úloha sionistů mezi židovskými věřícími.

Třetí kapitola věnovaná náboženským obřadům životního cyklu, je nepochybně hlavním přínosem pro hlubší poznání života terezínského ghetta a místa judaismu v něm. Autorka dokázala soustředit velké množství poznatků jak z dokumentů a z deníků vězňů, tak ze vzpomínek přeživších a to jak v písemné podobě, nebo v podobě osobních rozhovorů. Za pomoci této široké pramenné základny mohla zaznamenat obraz různých projevů judaismu v uvedeném cyklu,

které mají značný poznávací význam. Detailně zachycuje praxi uplatňování judaistických zásad v cyklu od narození až po poslední rozloučení a pohřeb. Značnou pozornost věnuje mj. svatbám v ghettu, evidenci sňatků, svatebním smlouvám a dalším obecně méně známým skutečnostem spojeným s touto oblastí všedního života ghetta.

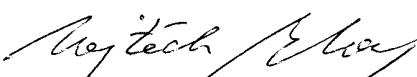
Závěrečná kapitola přináší nejprve informace o dochovaných židovských kalendářích, které vznikly v ghettu, hlavní těžiště však představuje popis úlohy židovských svátků v životě ghetta a způsobů jejich připomínání a slavení.

Z textu vyplývá, že také ony byly jedním z nástrojů udržování víry vězněných a pomoci v úsilí o udržení ducha pospolitosti společenství i naděje v nový, svobodný život, včetně svobodného vyznávání židovské víry po válce.

Práce je vybavena pečlivě zpracovanými přílohami, seznamem literatury a pramenů, jakož i jmenným rejstříkem, které jsou zpracovány na velmi dobré odborné úrovni.

Textu lze vytknout některé gramatické chyby a překlepy, ty však nejsou četné. Vzhledem k tomu, že mé připomínky jsou spíše marginálního významu, hodnotím práci jako výbornou a doporučuji ji k obhajobě.

V Praze 8. 8. 2011

doc. PhDr. Vojtěch Blodig, CSc.